

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

J. KEUNING — CULEMBORG

MEESLEPEND

... om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus, totdat wij allen de eenheid des geloofs en der volle kennis van de Zoon Gods bereikt hebben, de mannelijke rijpheid, de maat van de wasdom der volheid van Christus ...

Efeze 4 : 12-13

Waarom zijn er in de kerk al die mensen met een bijzondere functie: apostelen, profeten, evangelisten, herders en leraars? Opdat zij het werk zouden doen? Nee, opdat wij, wij gemeentelieden, het werk zouden doen. Opdat wij zouden toegerust worden tot dienstbetoon. Christus geeft geen mensen die het werk wel zullen opknappen. Maar Hij geeft mensen die geschikt zijn om anderen aan het werk te zetten. Waarom proberen wij altijd weer, het werk af te schuiven op de nek van anderen? Waarom hebben wij er een hekel aan, zelf aan het werk gezet te worden?

Weten jullie wel, zegt Paulus, dat Christus gáven gegeven heeft, vs 7-10)? Christus is er niet op uit, ons lastig te vallen, ons op te jagen, ons af te beulen. Hij is er op uit dat we leven. En leven doen we alleen, als we het werk van de dienst verrichten. Het werk van de dienst aan anderen. Want leven, dat is altijd: samenleven met de anderen. Er zijn voor de anderen. Zo, als we allen er zijn voor elkaar, en werken voor elkaar, zó wordt immers het lichaam van Christus gebouwd. Christus wil ons leren dienen, niet om het ons moeilijk te maken. Maar om ons gelukkig te maken. En gelukkig zijn we slechts, als we één lichaam zijn. En één lichaam zijn we slechts, als we allen dienen. Christus wil ons, uiteengescheurde, losgeslagen, van elkaar verveemde mensen, weer tot eenheid brengen. Tot de eenheid van het geloof en van de volle kennis van de Zoon Gods.

De eenheid van geloof. Dat is een bekende term. Een uitdrukking waarmee we altijd aanduiden dat christenen hetzelfde geloven. Je hebt de eenheid van taal. Dat wil zeggen dat je allemaal dezelfde taal spreekt. En je hebt de eenheid

van huidskleur. Dat betekent dat je allemaal blank bent of bruin. Dan mag je verder nog zo verschillen nog zo tegengesteld zijn aan elkaar, — dat ene (die taal of de huidskleur) heb je dan gemeen. En zo is er dan ook de eenheid van geloof. Je gelooft allemaal in Christus, of je gelooft allemaal de drie formulieren van enigheid, of je gelooft allemaal in de kerk. Verder heb je dan wel niets gemeen. Maar je geloof heb je wel gemeen. En op die eenheid zou Christus dan aansturen.

Maar Christus stuurt helemaal niet aan op een eenheid die maar één aspect van het leven raakt, ons geloof b.v. Hij stuurt aan op een radicale eenheid. Op een saamhorigheid over heel de linie. Op de eenheid van een lichaam. En die eenheid, zegt Paulus, — die eenheid is gegeven met het geloof. Als je gelooft ben je zo één. Dat is de eenheid die besloten ligt in de volle kennis van de Zoon van God. Als je de Zoon van God kent, als je met de Zoon van God vertrouwd bent, dan ben je zo één. Geloof in Christus, kennis aan Christus hebben, je aan Hem toevertrouwen en met Hem vertrouwd zijn, dat wil immers zeggen dat je je door Hem laat verbinden aan de anderen. Dat je je door Hem zover laat brengen, dat heel de relatie met die ander, heel je omgang met die ander alleen maar en dan ook ten volle gekarakteriseerd kan worden met dat ene woord: dienst. Jezelf willen geven. En jezelf durven geven. Want je hoort immers samen. Jezelf durven geven. Jezelf willen geven. Dat is, wat Paulus noemt: mannelijke rijpheid, de maat van de wasdom der volheid van Christus. Mogen we dat mondigheid noemen? Dat lijkt wel gerechtvaardigd als we verder lezen in vers 14.

Mondigheid wil zeggen dat je voor de dag durft te komen. Dat je niet angstig om je heen kijkt: wat zouden de mensen wel van me vinden? Zeg ik het wel goed? Is mijn mening niet aanvechtbaar. Is mijn keus wel te verdedigen? Wordt ik wel geaccepteerd door de mensen? en door God?

Dat is de houding van een knecht, een slaaf, die deksels op zijn tellen moet passen, die er vooral voor moet zorgen dat hij geen scheve schaats rijdt, — anders is het niet best. Daarom probeert een slaaf zich ook altijd te dekken door een gebod, een regel, een bevel: ik heb toch precies gedaan wat me voorgeschreven is, en dus ben ik veilig.

Zo, als slaven, als angstige knechten, gedragen we ons vaak tegenover de mensen en tegenover God. God moet het maar zeggen. En de anderen moeten het maar zeggen. D.w.z. God moet de verantwoordelijkheid maar dragen. En de anderen moeten de verantwoordelijkheid maar dragen. En omdat we zo bang zijn voor verantwoordelijkheid, omdat we graag terugvallen op een regel, een inzetting, een gebod uit de bijbel, of desnoods op de gangbare door heel de kerk geaccepteerde code, — daarom komen we zelf nooit voor de draad, nemen nooit het initiatief. Daarom schuwen we de vrijheid. Daarom moeten we — ondanks al onze mooie woorden — in feite niets hebben van mondigheid. Daarom passen we er wel voor op, naar voren te komen. Onszelf te presenteren. Ons oordeel, onze mening, onze creativiteit, ons eigenste ik te presenteren. Hoewel God ons juist daartoe geroepen heeft.

Het lichaam komt tot stand, functioneert, de eenheid bloeit, waar de mensen niet angstig wegkruipen in hun hoekje, bang voor elkaar en bang voor God. Maar waar ze mondig zijn en vrij, waar ze met al het eigene wat ze hebben naar voren komen: hier ben ik voor jullie. Op mijn eigen manier. Want zo alleen kan ik het en wil ik het. Op mijn eigen manier. Met mijn gaven. Want zo ben ik vrijgemaakt door de Zoon van God. Vrijgemaakt van alle benauwdheid en beduchtheid. Vrijgemaakt van alle angst en onwil. Vrijgemaakt van mijn vlucht voor verantwoordelijkheid. Werkelijk vrijgemaakt. Tot dienst. Want als je door de

Zoon van God bent vrijgemaakt, nou, dan ben je ook werkelijk vrij. Dan bloei je zelf. En dan komen de anderen om je heen tot bloei. Dan bloeit het lichaam. Het lichaam dat (vs 16) zichzelf opbouwt in de liefde.

Maar God weet wel, welke risico's Hij neemt, door het zó te doen. Welke risico's Hij loopt bij ons, mensen. En toch doet Hij het zo. Want Hij is tegen die risico's wel opgewassen. Hij, die in Christus, de gevangenis gevangen nam. Die alle machten van ondergang en dood, van ongeloof en angstvalligheid overwonnen heeft. Hij, die ons liefhad. En in zijn liefde is geen vrees. Hij leert het ons, echt lief te hebben. God lief te hebben en de anderen lief te hebben zonder angst, zonder beduchtheid dat ze ons uitlachen en dat ze met hun kritiek komen en met hun aanmerkingen. Zonder angst, omdat de liefde van God en de liefde van Gods kinderen geen angst kent. Maar alleen het bevrijdende besef van werkelijke dienstvaardigheid: ik kan en ik wil en ik mag me aan die anderen geven. Zoals Hij zich gegeven heeft aan ons.

Als we dat geloven, dan laten allen die op een bijzondere plaats worden gezet zich tot gaven voor de gemeente maken. En dan hoeven ze die gemeente niet als een loden last achter zich aan te slepen. Dat houdt trouwens niemand uit. Maar dan worden de heiligen toegerust tot dienstbetoon. Zo meeslepend is Christus. En zo meeslepend zijn de gaven waarin Hij zichzelf aan de gemeente geeft.

IN DIT NUMMER

Pagina 185

Drs J. Keuning,
Meeslepend

Pagina 186

Drs H. de Jong,
Abortus provocatus

Pagina 188

Drs W. G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 189

Drs D. van Alten,
Opvoeding op school (2 - slot)

Pagina 191

Register „Opbouw” 1970-1971

H. DE JONG — AMSTERDAM

ABORTUS PROVOCATUS

Het besluit van de kerkeraad van de buitenverbanden vrijgemaakte gereformeerde kerk van Amsterdam-Centrum om mee te doen met de door de binnenverbandse kerken uitgeschreven bededag op 25 mei jl. naar aanleiding van de abortus-problematiek, heeft in de pers de aandacht getrokken. Het leek me daarom goed, onze lezers te laten kennis nemen van de manier waarop aan dat besluit uitvoering is gegeven. Hieronder volgt hetgeen op genoemde zondag in prediking en gebed gesproken is.

Tekst: Spreuken 29 : 18

„Indien openbaring onbreekt, verwildert het volk, maar heil hem, die de wet bewaart”.

Broeders en zusters, gemeente van Christus,

Zoals u weet hebben we besloten om in deze dienst aandacht te schenken aan de problematiek rondom de abortus provocatus, waarover in ons land een nieuwe wet in voorbereiding is. De zorg van zeer veel christenen is, dat deze nieuwe wet te weinig krachtig zal opkomen voor de bescherming van het ongeboren leven in de moederschoot.

Zoals bekend uit zich deze zorg op verschillende manieren. Onder andere ook in handtekeningenacties waarmee men de wetgevende macht denkt te beïnvloeden. Ook onder ons bestaat wel de neiging om voor dit doel handtekeningen bijeen te zamelen, door middel van lijsten, die bij de uitgang ter ondertekening liggen.

U weet, wij houden hier niet van. Het middel is te direct politiek om er de eredienst in te betrekken. Wel hebben we gezocht naar iets anders, een alternatief, want we willen niet door nee te zeggen tegen lijsten de schijn wekken dat we zonder belangstelling voor het onderwerp zouden zijn.

Iets anders dus, een alternatief dat meer kerkelijk is. De apostel houdt ons voor, (1 Tim. 2 : 2) dat wij voor onze overheden zullen bidden. Dat we dat in de publieke samenkomst der gemeente zullen doen. En daarom hebben we ons voor ditmaal aangesloten bij onze binnenverbandse zusterkerken, die de zondag van heden hadden bestemd als bededag rondom deze nood. En de prediking zou op dit gebed voorbereiden.

Daarbij is in de kerkeraad overwogen dat het wenselijk zou zijn, wanneer de verantwoordelijke gezagsdrager, de minister Van Agt, kennis zou krijgen van wat hier gezegd wordt. Niet om hem te beleren, maar om hem te laten merken, hoe, op welke wijze, zijn arbeid door het publieke gebed in onze kerkdienst gedragen wordt. Het zal hem, dachten wij, goed doen te weten, dat hij in zijn wetgevende arbeid ter zake wordt opgedragen aan de leiding van Gods Geest.

Nu tot de zaak zelve komend, acht ik het niet onnodig te zeggen dat men van mij geen juridische deskundigheid moet verwachten. Het is niet de bedoeling te treden in de details van de wetgeving. Als er dus in de tekst uit het boek der Spreuken een zaligspreekings staat voor degene die de wet bewaart, wil ik dat niet zo verstaan hebben, dat de bestaande wet ter zake onveranderd zou moeten blijven en onverkort zou moeten worden gehandhaafd. „Heil hem die de wet bewaart!” Voorzichtig, want de Spreukendichter heeft 't over de wet Gods. De wet Gods en de wetten van de staat hangen wel samen, maar vallen niet samen.

Het is niet juist, geloof ik, wanneer we hier in de beslotenheid van een christelijk samenzijn met grote kracht naar voren brengen, dat de bestaande wet gehandhaafd moet worden. Dat zal in deze gemeenschap wel niemand tegenspreken. Maar de overheid heeft te maken met een volk, dat 't in zeer grote delen hiermee volstrekt oneens is en bezig is op grote schaal de bestaande wet ter zake te ontduiken, waardoor zeer ongewenste praktijken ontstaan. We laten de overheidspersonen in de kou staan, wanneer we deze toestand niet in onze overwegingen betrekken en niets anders doen dan hard en aanhoudend slaan op het aambeeld van 'law and order'. „Heil hem die de wet bewaart”, we moeten begrijpen dat dit woord niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats de kant van de overheid uitkijkt.

En dan een laatste opmerking vooraf. Ik heb bewust naar een Schriftwoord gezocht, dat het punt van de abortus provocatus wat uit z'n isolement haalt. En ons in staat stelt, naar aanleiding ervan, iets meer algemeen te zeggen, zodat we niet in dit speciale blijven hangen. Want het is mogelijk, dat wij de kwestie van de abortus als een afleiding beschouwen. Het is niet denkbeeldig, dat we, zonder persoonlijk met deze pro-

blematiek te maken te hebben (ik denk hier aan de mensen die over de leeftijd van het kinderen krijgen heen zijn), juist daarom zeer principieel en toch vrijblijvend, hard uithalen, en ons ongenoegen over de tijd waarin we leven, luchten. Het is wel goed, ook als we bezorgd, christelijk bezorgd zijn, te bedenken dat ons hart arglistig is, zoals de profeet zegt. (Jer. 17 : 9). Het kan, ook in z'n bezorgdheid, een geheel verkeerde kant uitgaan.

☆☆☆

Iets algemeen dus vanuit dit gekozen bijbelwoord. Dat is niet zo moeilijk, omdat 't in dit tekstwoord gewoon over iets algemeen gaat, namelijk over de verwildering van het volksleven, de verruwing van het algemene gedragspatroon, mogen we zeggen. Waarvan als oorzaak wordt aangewezen het gebrek, de afwezigheid van de openbaring. We kunnen omschrijven: wanneer in het volksleven de bijbel een gesloten boek wordt en de kerk (waar de bijbel uitgelegd wordt) een gesloten huis, dan gaat 't met dat volksleven de kant op van een verwilderde tuin. Het mes van de correctie wordt nergens meer ingezet, men doet alsof men alles wel op z'n beloop kan laten. Teugel en tucht zijn contrabande geworden, zelfbedwang en ingetogenheid zijn op de vlucht geslagen. De zin (ik heb hier zin in en ik heb daar geen zin in) vormt het enige gezag waaraan gehoorzaamd moet worden.

Zeker, dat komt uit in de lichtvaardige willekeur waarmee over het nog niet geboren leven wordt beschikt. Maar het is kortzichtige beperking daarop alleen te letten. Het komt ook uit in de onverantwoordelijke slordigheid waarmee menselijk leven wordt verwekt. Terwijl dat toch niet meer hoeft, vandaag.

Ik bedoel, men zou zich nog een samenleving voor kunnen stellen, waarin bij het leven geaborteerd wordt, totdat eindelijk de anti-conceptiepil is uitgevonden, die in dit opzicht soelaas biedt. Het eigenaardige is evenwel, dat de abortus-rage is opgekomen, nadat de anti-conceptiepil is uitgevonden en ingeburgerd. Wijst dat niet op een laag peil van de menselijke verantwoordelijkheid?

We mogen blij zijn met de pil. In onze hypernerveuze en harde tijd zoeken man en vrouw meer tederheid bij elkaar dan vroeger en het is goed dat dat kan gebeuren zonder dat steeds, vooral door de vrouw, aan de gevolgen gedacht behoeft te worden. Maar dat wil nu niet zeggen, dat op dit gebied zelfzucht en verantwoordelijkheidsbesef overbodig geworden zijn. Dat leidt inderdaad tot verwildering. De zin en de zinnelijkheid krijgen het dan voor het zeggen. En het is verder ook wat zielig als de levensenergie zich slechts zoekt te ontplooiën binnen de lengte en breedte van een bed.

Als het die kant op gaat, wordt het tijd dat christenen elkaar herinneren aan de andere pool van de huwelijksintimiteit, namelijk het samen bidden („opdat uw gebeden niet verhinderd worden”, 1 Petr. 3 : 7). Het gebed zet de grenzen van de belangstelling wijd uit en plaatst ons op het brede terrein van Gods Koninkrijk („Uw Koninkrijk kome”). Sexualiteit heeft dit tegenwicht nodig, wil ze niet ontaarden in een afstompende consumptiedrift.

Is er dit tegenwicht, dan mag van daaruit ook verwacht worden, dat de ongewenste zwangerschappen afnemen. Het is een kwestie van verantwoordelijkheid en van een christelijk in cultuur brengen van de voortplantingsmogelijkheid.

Zo hangt het een met het ander samen. De verruwing en verwildering is niet tot één gebied te isoleren. Ze manifesteert zich overal.

Als een bepaalde zijde vandaag zich zo afkeurend laat horen rondom abortus, komt men van een andere kant nogal eens naar voren met de hoge cijfers van oorlogsslachtoffers, waar de christelijke kerk de geschiedenis door veel te gemakkelijk in berust heeft.

Inderdaad kunnen we ons deze cijfers niet zomaar van het lijf houden door te zeggen dat dat iets heel anders is. Evenmin als dat andere hoge cijfer van het aantal slachtoffers van het moderne verkeer. De verruwing manifesteert zich inderdaad op allerlei gebied en het is willekeurig ons daarbij tot één onderwerp te beperken.

De bijbel is dicht gegaan in onze samenleving en het leven dat van God is, heeft men in eigen beheer genomen. Nu regeert de eigenbaat erover. Ruw en lomp wordt opzij geschoven wat aan de zelfzucht in de weg staat. Het respect is verdwenen.

Ik vergelijk het leven wel eens met de dure tekst van een duur boek. Die tekst staat op een royale pagina afgedrukt, met een brede marge rondom. Die brede kantlijn is er een uiting van, hoe men de tekst, de gedrukte woorden, respecteert. Op zichzelf heeft die lege ruimte om de woorden heen geen betekenis, maar in de samenhang van het geheel zeer zeker wel. Als men het boek vaak hanteert, raakt wel de kantlijn beduimd, maar de tekst blijft ongerept.

Zo zit er om het leven ook een kantlijn. De tijd vóór de geboorte aan het begin en, aan het eind soms, de periode van het alleen maar door apparaten in stand gehouden leven. Abortus en euthanasie knippen nu de kantlijn van het leven af. We moeten dat niet te gauw moord noemen, zoals hier en daar al te kreterig gebeurt, maar het komt gewoon de eerbied voor het leven niet ten goede. En dat is nu verruwing.

Een cultuur die luistert naar Gods Woord zal het leven met een brede marge eromheen als geschenk uit Gods hand ontvangen, d.w.z. het leven met de levensvormen waarvan wij de zin niet vermogen te zien. Die levensvormen zijn voor ons niet waardevrij. Ze ontvangen hun waarde vanuit het midden.

Kerkelijk Leven

Al zullen wij van de andere kant niet vergeten, dat een kantlijn slechts een kantlijn is. Ook als die zou moeten worden weggeknipt, beschadigen we de tekst zelf nog niet. Er zijn dan ook echt wel gevallen te bedenken, waarin de marge moet worden beschadigd om erger te voorkomen.

Maar dat zullen toch randgevallen blijven. Wie God als Schepper erkent, zal het leven eerbiedig, met marge en al, uit Zijn hand ontvangen en waar mogelijk beschermen. En dat temeer, als we geloven, dat God, behalve de Schepper, ook de Verlosser van ons leven is. „Gij zijt duur gekocht”, zegt de apostel (1 Cor. 6 : 20). En hij bedoelt, dat niemand minder dan de Zoon van God Zijn leven voor ons gegeven heeft. Deze betaalde losprijs ligt ten grondslag aan onze eerbied voor het leven.

☆☆☆

Maar juist bij deze overwegingen beseffen wij, hoe betrekkelijk machteloos de burgerlijke wetgever staat tegenover de gesignaleerde levensverruwing. Alleen geloof in het evangelie biedt een tegenwicht tegen deze ontwikkeling, maar de wetgever bedient het evangelie niet. Hij werkt met de wet en kan alleen, op z'n best, een uiterlijke gehoorzaamheid afdwingen. Hij bereikt de gewetens niet. Een wet, hoe goed ook, brengt geen andere mentaliteit, ze laat het hart onberoerd. De wet is, op zichzelf gesteld, zwak door het vlees, zegt de apostel (Rom. 8 : 3). Zo is ook de burgerlijke wetgever zwak door het vlees.

Nu zijn er vandaag christenen, die om deze reden de hele wetgeverij maar aan zichzelf over willen laten en daar geen christelijke verantwoordelijkheid meer voor willen dragen. In ons volksleven is de bijbel dicht gegaan. Dus ook in het publieke leven, dus ook in het politieke leven. Wet zonder evangelie is geen kracht tot behoud. Als je daar al iets mee bereikt is het alleen maar een afgedwongen en dus uiterlijke gehoorzaamheid aan wat God wil. Dus, verdoe daar geen christelijke aandacht meer aan. Richt je op andere dingen. Christelijke politiek is een onmogelijkheid geworden.

Toch is dat niet juist. Het is waar, dat wij het verlossende woord voor de ontkerstening niet van de wetgever kunnen verwachten. (Het is dus ook waar dat we al ons ongenoegen over de gang van zaken in de samenleving niet kunnen afwentelen op de overheid.)

Maar de overheid kan door het uitvaardigen en toepassen van wetten het kwaad wel afremmen. Een afgedwongen gehoorzaamheid is niet helemaal niets. Wanneer bijvoorbeeld een dief door de wet verhinderd wordt om te stelen, betekent zijn gehoorzaamheid aan de wet voor hem zelf niet veel, omdat ze uiterlijk is, maar zijn omgeving is met deze uiterlijke gehoorzaamheid toch echt wel gebaat. Daarom vormen goede wetten, ook in 'n tijd van ontkerstening, een betrekkelijk goed, waarvoor het de moeite waard is je in te zetten. Daar zullen we dan ook voor bidden straks. Om een zodanige wetgeving, op dit punt en in andere zaken, die een rem zet op een ontwikkeling ten kwade.

Daarbij is het compromis niet te vermijden, het compromis, waarbij voor een kleiner kwaad gekozen wordt om een groter kwaad af te wenden. En zeker kan daarbij voor een christelijke bewindsman het moment aanbreken waarop hij om des gewetens wil zijn ambt zal terug geven, omdat hij voor de ontwikkeling, ook in wetgevende zin, geen verantwoordelijkheid meer kan dragen.

Maar niemand is erbij gebaat, dat hij dat voortijdig doet. Daarom heeft christelijke politiek vandaag wel degelijk zin. Zoals het ook zin heeft, vanuit de kerk daartoe aan te sporen en voor christen-volksvertegenwoordigers en dito-bewindslieden te bidden. Voor anderen ook, maar voor hen zeker en eerst.

☆☆☆

Alleen, wij vergeten intussen niet, dat de ontwikkeling ten kwade zich toch doorzet, in een zo te zien onstuitbaar proces. Daarom kunnen we al onze kaarten niet op christelijke politiek zetten. Christelijke politiek is een front waaraan we vechten. Maar niet het enige en ook niet het belangrijkste.

De hoofdvraag is: wat geven we als christenen voor positieve antwoorden op de ontwikkeling die gaande is? Dus niet alleen negatief: hoe keren we het, maar positief: wat stellen wij er tegenover, welke weg slaan we in?

En om deze vraag te beantwoorden hebben we onze tekst op een nieuwe wijze nodig.

Er is sprake in dit woord van de 'openbaring' en van de 'wet'. Voor 'openbaring' staat eigenlijk een ander woord en wel: 'gezicht', 'visioen',

Pastorale notities

Geen eigenmachtig Bijbel-verstaan

Wij weten maar al te goed, hoe de bijbelse waarheid tot op vandaag toe door filosofische en theologische 'ongerechtigheid' ten onder wordt gehouden. De Farizeeën in Jezus' dagen lazen de heilige Schriften door hun judaïsche bril. De Roomsen lezen de Bijbel door hun bijgelovige en eigenwillig-gods-dienstige bril. En ook in reformatorische kringen wordt Gods Woord vaak benaderd met allerlei theologische en dogmaticistische vooroordelen. Juist deze wetenschap maant ons bij de Schriftlezing en het Schriftverstaan tot voorzichtigheid. Telkens blijkt hoe bevooroordeeld men vele Schriftplaatsen leest en verstaat, zonder dat men zich bewust is onder invloed van traditionele opvattingen en beschouwingen te staan.

Vooral in Gereformeerde kringen leeft men sterker nog dan elders in een zekere kerkelijke beslotenheid en bij gevestigde tradities. Bovendien zijn Gereformeerde mensen van huis uit theologiserende mensen. Kijkt er hun boekenkasten maar

een op na! Afwijking van een bepaalde, onder hen gezaghebbende dogmatiek wordt haast even zwaar aangerekend als het weerspreken van het kerkelijk dogma.

Daartegenover staat dan weer dit goede, dat men onder hen de bereidheid vindt om onvoorwaardelijk voor Gods Woord te buigen.

Als men dat ook maar de Schrift zelf aan het woord laat. En als men maar ernstig streeft om met behulp van duidelijke Schriftplaatsen de minder duidelijke te benaderen en te verklaren.

De apostel Petrus vermaant de gelovigen: 'Dit moet ge vooral weten, dat geen profetie der Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat. Want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar door de heilige Geest gedreven hebben mensen van Godswege gesproken.'

Bij het laten spreken van de Schrift mag dan ook nooit een oorspronkelijkheidszucht ons leiden. Waar het op aan komt is dit: dat we niet toelaten, dat er zich iemand of iets tussen dringt, als de HERE tot ons spreken wil. Het moet er ons steeds om te doen zijn om zo nauwkeurig mogelijk naar de Schrift, dat is naar de HERE Zelf te luisteren. Anders gezegd: we moeten de Schrift verstaan in gebondenheid aan die Schrift alleen. Alleen in die gebondenheid bestaat de echte exegetische vrijheid.

B. Telder, Bilthoven

het is een woord dat verwijst naar wat aan de profeten te beurt mocht vallen, dat ze namelijk door een bijzondere ingeving Gods bedoelingen mochten verstaan.

In deze spreuk hebben we dus de wet en de profeten bij elkaar. We zouden namelijk ook mogen vertalen: „waar de profetie ontbreekt, verwilddert het volk, maar heil hem, die de wet bewaart”.

En nu weet u wel, dat zo'n zin als we hier in de Spreuken tegenkomen, bestaat uit twee delen, die elk van beiden ongeveer hetzelfde zeggen. Hier is dat ook zo. Wat over de profetie gezegd wordt en over de wet, dat vult elkaar wederzijds aan. De wet en de profeten — dat zijn eigenlijk de twee samenstellende delen van de hele bijbel. En we moeten van deze twee delen van de bijbel zeggen, dat ze elkaar wederzijds nodig hebben. De wet, om die te bewaren, daarvoor heb je de profetie nodig, de verlichting van de Heilige Geest om je tijd te verstaan en te weten wat God met Zijn geboden voor dit tijdsgewricht bedoelt. Om de wet toe te passen, heb je visie van boven nodig. Anders wordt alles wettisch en moralistisch. De wet vraagt om profetische verdieping en anderzijds: de profetie heeft behoefte aan de concreetheid van de wet, van het niet mis te verstane gebod.

Wat ik hiermee bedoel is dit: er is vandaag meer nodig dan het 'nee' tegen abortus provocatus. Zeker, dat is niet niets, dit nee, in het persoonlijke leven en voor zover mogelijk, in het publieke. Maar naar het woord van Jezus in de bergrede, moet onze gerechtigheid overvloediger zijn, meer dan die der schriftgeleerden. Met dit woord trekt Jezus de wet in het licht van de profetie. Bij het meerdere dat Jezus bepleit gaat 't om een profetisch hanteren van Gods geboden, zodat je met je gehoorzaamheid echt antwoord geeft op de tijd waarin je leeft.

Ik denk hierbij in een bepaalde richting. Het kan zo smartelijk opvallen dat het van de zijde van de anti-abortus-mensen zo stil wordt ná de geboorte van het ongewenste kind. Het ongewenste kind wegmaken, dat is moord! Eva wordt een Herodes! En nog meer reacties, waarbij alle registers van het sentiment worden opengetrokken. Nee, laat 't geboren worden! Maar als het dan geboren is, dan hoor je niets meer. Je zult toch maar dat ongewenste kind zijn dat mede door toedoen van neeroepende christenen in de wereld gekomen is! Als het dan later van die-

zelfde christenen niets meer merkt, moet het dan zijn geboortedag niet vervloeken?

Onlangs toen we 't er op de kerkeraad over hadden, werd de vraag opgeworpen, of we geen taak hadden ten opzichte van de ongewenste kinderen, die dan wel de geboorte halen.

En dat is een zeer goede vraag. De mensen, de aanstaande moeders, die een kind verwachten waarvan ze voelen dat ze 't niet aan kunnen en die daarom abortus overwegen, moeten weten, dat er christelijke gezinnen zijn die willen helpen. Ik bedoel met hulp niet, dat ze wel willen adopteren, nee, dat ze belangeloos willen verzorgen en opvoeden, zonder rechten te laten gelden. M.a.w. dat die verwachte kindertjes *om ons* niet dood hoeven. (Dat is laconiek gezegd, maar zo is het precies wat ik bedoel.)

Hierbij is zelfs te overwegen, in de gezinsplanning met dergelijke hulpverlening rekening te houden, dat we om zo te zeggen een plaatsje uitsparen, om belangeloos te kunnen opvangen.

Ik weet van echtparen, of aanstaande echtparen, die in die richting denken of zelfs ook praktiseren. Onlangs kreeg ik de vraag: dominee, wees vruchtbaar en vermenigvuldig u, kan dat in onze tijd betekenen, dat je als echtpaar vrijwillig van de kinderzegen afziet, niet gemakzuchtig, maar om voor andere kinderen beschikbaar te zijn? Dat zijn vragen, die mij ontroeren. Hier zie je een prachtige nieuwe gestalte van profetische gehoorzaamheid aan Gods geboden groeien, de wet toegepast met visie van boven: een huwelijk dat vrijwillig coelibatair is wat de kinderzegen betreft, en dat toch uit liefde tot het kind.

Het is goed, dat de kerk vandaag opkomt voor het ongeboren leven en zegt: *van God mag het niet weg*. Maar het is nog beter, als daaraan toegevoegd wordt: *om ons hoeft het niet weg*. Dan tonen we namelijk dat we de wet bewaren, met visie, met profetische visie op wat vandaag *van ons* gevraagd wordt. Heil hem, die zo de wet bewaart! Want bewaren, de wet bewaren, — we bewaren de wet niet door alle regelingen van vroeger onveranderd te laten. Bewaren, dat is: door biddende oefening verder komen in het verstaan van Gods bedoelingen, zodat we het ps. 119 achterna zeggen: aan alle volmaaktheid heb ik een einde gezien, maar uw gebod is zeer wijd! (Ps. 119 : 96).

Amen.

Gebed:

Here God, Vader in de hemel,
Gij Gever van alle leven,
wij bidden u om verwondering
nodig om met de gave van het leven om te gaan.
Wij kennen U als Schepper en Verlosser
laat deze kennis ten grondslag liggen
aan onze eerbied voor het leven.
Gij weet dat in dit goede land
door velen een wet begeerd wordt
terzake van de vruchtafdrijving

die aan de eerbied voor het leven
niet ten goede zal komen

die een stapje verder zal betekenen
op de weg van de verruwing.

Wij bidden U, of Gij dit genadig keren wilt
dat wij van de overheid wetten mogen ontvangen
die ook waken over de ondoorzichtige levensvormen
uit eerbied voor U, die onze Schepper en Verlosser zijn.

Wij bidden U voor onze regering en
voor onze minister Van Agt in het bijzonder.

Ook vragen wij U of Gij ons persoonlijk
voor verruwing wilt bewaren

wij zijn niet van binnenuit immuun hiertegen
laat ons matig en dankbaar het goede van het leven gebruiken.

Wij bidden U voor de moeders die abortus overwegen
omdat ze het aanstaande leven dat ze dragen

niet denken te kunnen verzorgen

of omdat ze door hun omgeving, hun man,

hun vriend daartoe worden geprest

de vrouw is nog zo veelszins slavin in onze samenleving.

Bij dat aborteren aan de lopende band

dat ons zo hard voorkomt —

wie weet hoeveel daarbij toch geleden wordt

vanwege de onvrijwillige behandeling

ook ondanks betuigingen van het tegendeel.

Wij bidden U voor de kinderen

die ongewenst geboren worden

of Gij licht in hun leven wilt brengen

doordat ze mogen weten

dat Gij elk leven in liefde beaamt.

Leer ons, die U kennen,

een volwassen gehoorzaamheid

die groeit tegen de verdrukking in

die toeneemt met het moeilijker worden van de tijd

die meer is dan die der schriftgeleerden.

Doe ons zinnen op nieuwe antwoorden

in nieuwe situaties

opdat we bij alle zorg over wat gaande is

toch niet in het negatieve blijven hangen.

Laat ons en onze jeugd ontdekken

hoe onbegrensd Uw wet en gebod is

hoe Uw geboden gebieden zijn

waarop de liefde zich mag oefenen.

Tenslotte, door deze dingen heen:

Laat ons dichter bij U mogen komen

want dit is het eeuwige leven

dat wij U kennen

de Enige en Waarachtige God

en Jezus Christus

die Gij gezonden hebt.

Amen.

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 5 (vervolg)

De vergeten profeet

Ook aan het hof van Babel is vele malen het profetisch woord gesproken. Maar hoeveel indruk het ook maakte, het is al spoedig weer verdronken. De waarheid wordt in ongerechtigheid ten onder gehouden, heeft Paulus geschreven aan de gemeente te Rome. Bewijzen voor die uitpraak zijn er in de Schrift in overvloed te vinden. Zelfs in de annalen van het Babylonisch hof zijn documenten aanwezig die van de waarheid getuigen. En terecht verwijt Daniël aan Belsazar, dat hij zich niet heeft verootmoedigd, maar integendeel zich tegen de Heer des hemels

heeft verheven, hoewel hij alles wist wat er met Nebukadnezar was gebeurd.

Met het profetisch woord is ook de profeet zelf in vergetelheid geraakt. Ondanks de hoge positie, die Daniël onder de grootste koning van Babel heeft ingenomen is er niemand in de feestzaal die aan hem denkt. De situatie heeft genoeg overeenkomst met vroegere gelegenheden, toen al de wijzen evenmin als nu bij machte waren om dromen uit te leggen, verborgenheden te onthullen en knopen te ontwarren. Maar desondanks denkt niemand aan de man, die daartoe wel in staat gebleken was. Eerst als geruchten over het gebeurde zijn doorgedrongen tot de koningin — waarmee wel bedoeld

zal zijn de koningin-moeder — en zij de feestzaal binnen is gegaan, wordt Daniël weer in het licht gezet.

Veel malen en op veel wijzen heeft God gesproken. Tot Israël, maar ook tot vele anderen. Van Adam tot Noach en van Sem tot Abram zijn Gods woorden uitgegaan tot alle mensen. En altijd zijn er mogelijkheden geweest profeten te vragen naar de boodschap, die in Gods geheimchrift is vervat. Maar de profeten zijn en worden vergeten; de mensen gaan door op eigenwillige wijze te zoeken naar een verklaring van hetgeen te wonderlijk is. Ze maken er maar wat van; en ze bekeren zich niet, hoewel ze het kunnen weten, zodat ze geen verontschuldiging hebben.

Het geheim onthuld

Het schrift aan de wand heeft nog niet al zijn geheimen prijs gegeven. Nog steeds weten we niet precies wat er voor tekens op de kalk te zien zijn geweest. Dat Babels geleerden zelfs niet in staat waren het geschrevene te lezen wijst wel in de richting van iets heel buitengewoons. Vermoedelijk was het een

soort rebus; men denkt aan letters of tekens, die gebruikt werden om bepaalde gewichten aan te duiden, een mina, een sikkil en tweemaal een perees. (Het zal voor velen niet duidelijk zijn waarom het woord ufarsin in de verklaring voorkomt als Peres; de verklaring is simpel: ufarsin betekent „en twee peres of perees”). Is deze opvatting juist, dan wordt de ontstentenis van de koning en zijn machtigen nog te meer verklaarbaar: een plotseling verschijnende hand, die zoiets schrijft als: kilo, kilo, ons en tweemaal een half ons.

Als deze woorden dan alleen maar door afkortingen of misschien wel door symbolen worden weergegeven is het inderdaad wel onmogelijk achter de juiste betekenis te komen. Het blijft een gissing of het werkelijk zo is geweest, maar het is een gissing, die in elk geval duidelijk kan maken hoe onduidelijk dit schrift geweest moet zijn voordat Daniël de oplossing gaf. En door de oplossing wordt het raadsel ineens doorzichtig. Het schrift beeldt geen zelfstandige naamwoorden uit, maar werkwoordsvormen en is te lezen als:

d. van alten — Amsterdam

Opvoeding op school

(2 - slot)

Als we nu even terugblikken op wat gezegd is, zien we dat het voortgezet onderwijs in de geschiedenis ontstaan is en gefunctioneerd heeft als steunpilaar voor een materialistische prestatie maatschappij. Zulke scholen kunnen we binnen een bijbelse visie niet christelijk noemen. Ook al hebben de bijzondere scholen als extra vak de godsdienst ingevoerd, daarmee wordt het onchristelijk karakter van de scholen niet opgeheven. Reeds een aantal jaren lang groeit ontevredenheid over de scholen, zich uitend in vele ideeën omtrent vernieuwing van het onderwijs. In deze schoolstrijd om de onderwijsinrichting van de nieuwe scholengemeenschappen mogen de christenen zich niet afzijdig houden, maar moeten ze vechten voor werkelijk christelijk onderwijs, voor kerstening van de christelijke scholen. Christelijk onderwijs, dat niet uit is op vooruitgang van de materiële welvaart, maar gericht is op het welzijn van de mens en zijn omgeving.

Dat niet het materialisme leert met als motto: 'beloning naar prestatie', maar een wereld waarin die veel heeft niet overhoudt en die weinig heeft niet tekort komt.

Waar kennis wordt bijgebracht,

niet in de zin van 'kennis is macht', maar met het oog op het ambt der dienstbaarheid.

Dat geen moralisme predikt, maar kennis der waarheid.

Waar geleerd wordt kwaad met goed te vergelden.

Waar, als er gescholden wordt, niet wordt teruggescholden.

Waar men leert oog te hebben voor de verloren schapen in plaats van ze weg te selekteren.

Waar leerlingen geen leeg vat zijn waar de school alles in moet pompen, maar waar ook nog niets wordt overgelaten aan de leerschool van het leven.

Waar leerlingen niet alleen informatie krijgen, maar ook visie.

Christelijk onderwijs neemt niet kritiekloos leerstof en methode over, gaat uit van fundamenteel vertrouwen in Gods schepping, de verwondering daarover is haar uitgangspunt, maar leert tegelijkertijd dat de mens en wereld onvolmaakt zijn, zij onderkent de zonde die zich hierin heeft genesteld.

Kortom: christelijk onderwijs hanteert niet de maatstaven van de wereld, maar die van het Koninkrijk der hemelen.

Mogelijk zult u zeggen: 'Dat klinkt mooi, maar zo'n onderwijs is een utopie'. En dan hebt u feitelijk gelijk. Maar dan zeg ik toch: jaag ernaar of we het ook grijpen mochten. Christus is toch niet voor

niets gestorven, dat wij niet zouden proberen Zijn Heilige Geest ruimte te geven om Z'n werk te doen. Ik weet wel, ook een christen kent de zondigheid, de onvolmaaktheid van de mens; hij is daar zelfs meer van doordrongen dan diverse onderwijsvernieuwers, die té eenzijdig het kwaad zoeken in de structuren i.p.v. in het mensenhart. Maar het kennen van die ellende (H.C.) mag toch voor een gelovige niet norm zijn voor zijn levenswijze. Voor hem is de norm: te leven uit de Geest. Ook in de strijd voor ander onderwijs nemen we niet als norm dat we geneigd zijn tot alle kwaad, maar — juist omdat we dit weten — stellen we ons vertrouwen op de Geest Gods, die het goede zoekt voor alle mensen. Laten de christelijke scholen maar eens in gezamenlijk beraad gaan wat het goede voor alle mensen is en op welke manier de scholen daaraan kunnen meewerken, hoe ze tot werkelijk christelijk onderwijs kunnen komen, wat dat in de praktijk voor een school betekent.

De vraag is natuurlijk of deze scholen daartoe bereid zijn. Het is misschien veel te optimistisch om dit zo voor te stellen. Ik weet echter dat op meerdere christelijke scholen vergaderingen gewijd worden aan de vraag naar hun identiteit. Bij deze besprekingen blijkt dan ook de machteloosheid van de school t.o.v. de staat. Onderwijs is immers financieel sterk afhankelijk van de overheid. Om subsidie te krijgen of te behouden moet men zijn onderwijs tot in details aanpassen aan de gestelde eisen. Ons onderwijs is dan ook niet werkelijk aan de ouders, noch aan de 'kerk, noch aan de school zelf; 'openbaar onderwijs niet, christelijk onderwijs niet en vrijgeref. onderwijs ook niet. Als de 'chr. scholen voor voortgezet onderwijs hun krachten zouden bundelen, zich intensief zouden gaan beraden op de situatie, zouden ze samen dan niet in staat zijn iets goeds te verwezenlijken? De tijd is rijp voor dergelijke discussies.

Zeker moet ook binnen veranderd onderwijs de ontwikkeling der verstandelijke vermogens haar recht van bestaan behouden. Dit is — dank zij de verlichting — een verworvenheid die we niet moeten verliezen. Maar ik zou zo graag afwillen van de eenzijdige benadrukking ervan. Er zijn andere vormen van opvoeding die nu op scholen niet aan hun trekken komen en die toch minstens zo belangrijk zijn.

Binnen het huidige onderwijsstelsel met haar eenzijdige waardering voor de intellectuele vakken en haar onderwaardering voor haar andere vakken is het vrijwel onmogelijk dat die andere vakken ooit op waarde geschat zullen worden. Het chr. onderwijs zou in elk geval voorop moeten lopen met de emancipatie van die vakken. Misschien is hiervoor wel nodig dat de scholen afstappen van het uniforme diploma; dan zouden leerlingen na verloop van tijd de school kunnen verlaten zonder di-

ploma, maar met een dosis informatie en visie, met een schooltijd achter zich waar ze kennis hebben gemaakt met een dienend gezag boven zich, met allerlei soorten mensen, waarover ze hebben moeten leren nadenken, naar wie ze hebben leren luisteren, door wie ze zijn bewonderd en uitgelachen, met wie ze hebben leren omgaan. Ze hebben kennis opgedaan van allerhande facetten van de werkelijkheid om de kennis zelf en niet om het cijfer. Ze hebben een school verlaten waar ze de wereld hebben leren zien als Gods schepping, om die lief te hebben. Ze hebben op school — nog onder leiding — kennis gemaakt met de bestaande maatschappij en hebben een goede voorbereiding daarop gehad. Ze werden beschermd, maar kregen ook in toenemende mate zelf verantwoordelijkheid te dragen.

Al mag dan werkelijk christelijk onderwijs op dit moment een utopie zijn, toch moet de leraar binnen het huidige onderwijs als christen proberen op te treden. En staat dan niet voorop dat hij liefde heeft voor zijn leerlingen? Een van mijn vrienden is zo'n leraar die — erkennend hoe moeilijk het soms ook is, en dat ze je soms het bloed onder de nagels vandaan halen — toch echt van ze houdt. Zelfs lyrisch kan worden over ze en zich voortdurend voor ogen houdt dat hij er is om ze te dienen en deze levenshouding ook op ze over te dragen. Zo iemand is een werkelijk christelijke leraar. Meer dan degene die spreekt over die sekreten, dat brandhout e.d. Hij veet dat leerlingen in hun lusteloosheid niet zomaar kwaadwillig zijn, dat ze niet alleen maar een boos hart hebben. Als leraar kun je een he-le-boel goed doen op school. Daarbij lering trekkend uit nieuwere vindingen op onderwijskundig gebied tracht hij een juist evenwicht te vinden tussen enerzijds afhankelijkheid van de leerlingen, hun vraag om niet aan hun lot te worden overgelaten, en anderzijds hun vraag om zelf verantwoordelijk te mogen zijn voor wat ze doen. Hij doet recht aan hun verlangen om iets te presteren, maar alte sterke eerbijdrage probeert hij af te remmen. Hij oefent zijn gezag niet uit omdat hij leraar is, maar hij probeert zijn gezag in woord en daad waar te maken.

Ik denk dat ik het hierbij moet laten; er blijven vele vragen liggen, maar je kunt niet in zo'n korte tijd alles zeggen en op een boel vragen weet ik voorlopig toch ook geen antwoord. Hoewel de lezing hier en daar nogal een stellig karakter draagt, zou ik graag willen dat u het geheel toch ziet als één grote vraag. Is dit een benadering die recht van bestaan heeft, zo ja, wat kun je er mee doen? Ik hoop een bijdrage te hebben geleverd aan de zich ontwikkelende meningsvorming over het voortgezet onderwijs en ook dat deze lezing een nuance mag aanbrengen in de soms nogal tegenover elkaar staande meningen.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

geteld, geteld, gewogen en in tweeën gedeeld — waarbij het woord Peres bovendien nog een woordspeling geeft met de naam Perzen.

Mene; God heeft het koninkrijk gesteld en er een eind aan gemaakt. We kennen de uitdrukking, die wel aan deze gebeurtenis ontleend is, „Uw dagen zijn geteld”, in de betekenis „Het is nu spoedig afgelopen”. Mogelijk heeft echter het woord van Daniël een zwaarder geladen inhoud: God heeft de optelsom van uw koningschap voltooid en nu wordt u de rekening gepresenteerd. Hoe hoog die rekening is opgelopen blijkt uit het vervolg: gij zijt in de weegschaal gewogen en te licht bevonden.

Een man van gróót gewicht, dat was Babels koning zeker in de ogen van de wereld. Maar God weegt beter.

Ook bij de heidenen kent men de gedachte, dat het gewicht door mensen iemand toegekend slechts zeer betrekkelijk is, en dat het ge-

wicht door de goden vastgesteld beslissend is. In Egypte zijn brede beschrijvingen van het wegen van mensen na de dood; hun gewicht bepaald hun eeuwig lot en wee degene die te licht bevonden wordt. In later tijd wordt ook bij de Joden veelvuldig de voorstelling gevonden van het wegen in het gericht. Mogelijk zijn ook in Babel deze dingen niet onbekend geweest; dan spreekt dit woord niet maar van het einde voor Babel, maar ook van een blijvend gericht over deze mens: gij zijt gewogen. En wat zal het lot zijn van ieder die door God te licht bevonden wordt?

En ook het rijk wordt gebroken. Het grote Babel! Het is machtig geweest, zózeer dat het typerend kan zijn voor al wat aan mensenwerk wordt tot stand gebracht. Maar het is van korte duur. Slechts drie kwart eeuw heeft het gouden hoofd geflonkerd en dan gaat de mach over, nee, wordt de macht over gegeven aan het volgende rijk. Totdat eens de tijd van het laatste mensenrijk gekomen zal zijn. En ook dan zal gelden: geteld, geteld, gewogen en aan stukken!

*Referaat, gehouden
op de jaarvergadering
van 19 april 1975
van de
persvereniging „Opbouw”.*

Naschrift.

Naar aanleiding van de nogal onbevredigende discussie en van in ander verband gemaakte opmerkingen, wil ik dit nog aan het geheel toevoegen: Er is door een paar aanwezigen gezegd dat de kinderen toch primair naar school gaan voor onderwijs, om er iets te leren. Alsof daarmee de kous af is, alsof juist dat onderwijs niet onder kritiek zou kunnen vallen! Zo'n reactie toont aan dat men niet heeft begrepen wat ik bedoelde. Ik heb juist achter dat onderwijs zelf een vraagtekens willen zetten. Zelfs een school, waar men zich zou beperken tot het geven van onderwijs (= kennis meegeven), waar alles nog in degelijke ouderwetse ordelijkheid toegaat, waar de eigen mening van de leraar achterwege moet blijven, want dan krijg je indoktrinatie, ook die school valt als alle andere onder de geuite kritiek.

Merkwaardigerwijze waarschuwen de voorstanders van zulk onderwijs wel op het grote gevaar van de wetenschappen, gedoceed aan de universiteiten. Daar raken de kinderen hun geloof kwijt. Weet dan dat één en dezelfde geest zowel de universiteiten en het VWO doortrekt. Op de middelbare scholen wordt dezelfde methode toegepast als op de universiteiten, een methode, gebaseerd op de gedachte dat de menselijke rede, het denkvermogen, het ware en enige criterium is om objectief de werkelijkheid te benaderen. M.n. de exakte vakken matigen zich aan kennis der waarheid te kunnen brengen.

Ik heb willen benadrukken, dat we nu een tijd beleven waarin het geloof in de menselijke rede ondergraven wordt. In deze situatie moeten wij niet gaan vechten voor behoud van onjuiste onderwijsinrichtingen, maar nadenken over de ware aard van christelijk onderwijs, en of zulk christelijk onderwijs onder onze bemoeizuchtige overheid verwezenlijkt zou kunnen worden.

Kerknieuws

Ds M. van Veelen is verhuisd van Havenweerd 14, Soest, naar Scalmeijerpad 2, Soest, tel. 02155-15147

Leerdam — Regelmatig worden onze kerkeraden gekonfronteerd

met uitnodigingen tot bijwoning van afscheids- en intree-diensten in andere kerken. De reacties daarop zijn verschillend en hangen meestal ook samen met de plaatselijke kerkelijke situatie. Onze kerkeraad te Leerdam ontving van de Ned. Hervormde Kerk een invitatie om zich te doen vertegenwoordigen in de afscheidsdienst van de Geref. Bondspredikant, ds T. Lekkerkerker, die naar Ede vertrok. In afwijking van de voordien gevolgde gedragslijn en zonder een precedent te scheppen voor volgende gevallen, is besloten — gelet op de geestelijke verbondenheid met het werk van ds Lekkerkerker en de bestaande reële situatie — aan deze uitnodiging gehoor te geven.

Eindhoven — Van de kerkeraad. De vergadering van 15 mei jl. werd grotendeels in beslag genomen door de kandidaatstelling voor ambtsdragers. Uit de gemeente waren zeven brieven binnengekomen met namen. Enkele gemeenleden hadden het niet alleen bij namen en motieven gelaten, maar vroegen ook aan de kerkeraad er vooral aan te denken, dat de gemeente uit vrouwelijke en mannelijke leden bestaat. Waarom komt dat in de kerkeraad als weerspiegeling van de gemeente niet tot uitdrukking, wanneer men ziet wie lid van dit kollege zijn? Zoals zo vaak in het leven, heeft ook nu weer de aandacht voor het vrouwelijk schoon (hier geestelijk bedoeld) de mannelijke leden der raad doen blozen. Van schaamte wel te verstaan! Want er lag reeds een toezegging, dat het binnenleiden van vrouwelijke leden in de boezem van de kerkeraad beschouwd en besproken zou worden en er was zelfs een werkgroep voor aangewezen. De kerkeraad heeft gekonkludeerd vóór deze verkiezingsronde dit niet meer tot een rijp oordeel te kunnen brengen en smeekt dies om aanvaarding van exkuus en om geduld. Toegevoegd mag worden, dat een eventuele beslissing om ook vrouwen in het bijzonder ambt te kiezen niet individualistisch genomen mag worden. Onze zusterkerken en natuurlijk ook de plaatselijke Chr. Geref. kerk dienen toch ook hierin te worden betrokken. We hopen evenwel, dat het seizoen

1975-76 op deze vraag een bevredigender antwoord zal brengen dan bovenomschreven kerkeraadsgestamel

Klassis Alkmaar-Zaandam — Uit het verslag van de klassikale vergadering, d.d. 14 mei jl. te Zaandam gehouden, lichten wij het volgende: „6. Ingekomen is een schrijven van de kerk te Beverwijk, die de klassis op verzoek van de laatstgehouden klassis Haarlem een proefscheema doet toekomen betreffende een over geheel Noord-Holland uit te breiden preekhulp door de dienstdoende predikanten aan de vakante kerken. De klassis besluit te antwoorden, dat de motivering voor dit plan ontbreekt en dat zij de profijtelijkheid van het voorgestelde boven de thans bestaande meer spontane hulpverlening niet vermag in te zien.

7b. Voorts is er een voorstel van de kerk van Zaandam met betrekking tot de opleiding tot de dienst des Woords: Na in de aanhef haar bezorgdheid over de opleiding aan de universiteiten te hebben uitgesproken, stelt de kerk van Zaandam voor twee deputaten voor de opleiding te benoemen overeenkomstig het verzoek van de laatstgehouden Landelijke Vergadering van onze kerken en deze deputaten op te dragen (1) bij de studenten aan te dringen op een duidelijke keus ten aanzien van het predikantschap in onze kerken (2) diligent te zijn inzake de mogelijkheden om te komen tot een eigen opleiding. De vergadering besluit tot benoeming van één deputaat (met een secundus) en wijzigt punt 1 van de voorgestelde nadere instructie in dezer voege, dat de deputaat in het verband van de commissie voor de opleiding zal hebben te zoeken naar wegen om studenten tot de keuze voor het predikantschap in onze kerken te bewegen. Punt 2 van

het voorstel wordt niet overgenomen.

Breda — G. J. Cramer, waarnemend praeses van de kerkeraad van de Geref. Kerk (Vrijgemaakt) deelt mee dat tot nadere datum het adres van de genoemd kerkeraad is: Beethovenlaan 22, Oosterhout-4390.

DELFT

Christelijk Lyceum voor Delft en Rijswijk

Scholengemeenschap voor v.w.o. - h.a.v.o.

Delftweg 81, Delft, post Rijswijk tel. (015) 142080

Gevraagd
per 1 augustus 1975 docent

GODSDIENST (12 uur)

Inlichtingen en sollicitaties (met opgave van godsdienst, referenties en zo mogelijk telefoonnummer) bij de rector, M. Jochemsen.

LERINGEN DER OUDEN

Tevergeefs eren zij MIJ, zó staat er geschreven in Mark. 7 : 7, een aanhaling van Jes. 29 : 13. Veel geboden waren in die dagen door de Schriftgeleerden toegevoegd, doch het waren leringen van mensen, dus tevergeefs. Komen er heden in ons christendom wellicht ook leringen van mensen voor? Hoe staat het b.v. met de uitverkiezing? Wat betekent „eeuwigheid” eigenlijk? Heeft de mens een onsterfelijke ziel? Welke plaats bekleedt het volk Israël in de H. Schrift?

Uitgave:
De waarheid der Schriften
te Rotterdam.
Giro 346974. Tel. 010-652972
Prijs f. 1,50

BUNSCHOTEN-SPAKENBURG

Het bestuur van de Vereniging tot Stichting en Instandhouding van „Scholen met den Bijbel” te Bunschoten-Spakenburg vraagt m.i.v. het nieuwe cursusjaar voor de onder haar bestuur staande basis-school „De Brandaris”

een HOOFD

die het Christelijk onderwijs uit overtuiging wil dienen.

Het profiel van de juiste man
— uitstekende onderwijskracht
— bekwaam manager
— goed teamleider
— inventieve persoonlijkheid

Wij bieden u
— moderne nieuwbouw school met zes lokalen + gemeenschapsruimte
— een team van enthousiaste medewerkers
— moderne leermiddelen en hulpapparatuur
— nieuwbouwwoning in royaal opgezette nieuwbouwwijk
— gemeentegarantie inzake woningbouwfinanciering
— toepassing verplaatsingskostenbesluit.

Inlichtingen bij en sollicitaties aan de secr. van de Schoolver. P. Koelewijn, Verl. Oostsingel 9 te Bunschoten. Tel. 03499-1341, toestel 000.

Drukkerij „Steenbergen“

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Een vertrouwd (en goedkoop) adres voor

GELD LENEN

Kantoor Spijkerboer - Elburg

(ook voor „moeilijke zaken”)

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

Redaktieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.

Redactie-assistent

K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie

Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

REGISTER „OPBOUW”

13e jaargang vanaf 4 april 1969 tot 27 maart 1970

14e jaargang vanaf 3 april 1970 tot 2 april 1971

Van elke rubriek is een register samengesteld. Opgemerkt moet worden dat de rubrieken „Kerkelijk leven” en „Diverse artikelen” elkaar soms overlappen. In de 13e jaargang is de nummering van de bladzijden drie keer fout gegaan. In het register zijn de nummers die herhaald worden gemerkt, resp. met a, b en c. In de rubriek „Kerknieuws” zijn vanzelfsprekend niet alle berichten opgenomen. De samenstelling van het register is globaal gelijk aan de vorigen. Opmerkingen zijn bij de redactie welkom.

UIT DE SCHRIFT

jrg. bladz.

- Algra, A. H.**
- 13 129 Randkerkelijkheid (Luk. 15 : 1)
- 13 137 Hoogkerkelijkheid (Luk. 13 : 35)
- 13 145 Onkerkelijkheid (Luk. 9 : 49)
- Amelink, H.**
- 13 9 Onze advocaat (1 Joh. 2 : 1, 2)
- 13 81 Blijdschap (Filip. 4 : 4-7)
- 13 89 Uw wil geschiede, gelijk inde hemel, als ook op de aarde. (1 Tim. 2 : 1-4) (Matth. 18 : 14; Ef. 1 : 5, 9, 11)
- 13 97 Geef ons heden ons dagelijks brood
- 13 261 Het volgen van Jezus Christus (Matth. 19 : 16 tot 20 : 16)
- 13 272 Jozef's profetie over de uittocht (Gen. 50 : 24-26)
- 13 331 Schriftgeleerde (Matth. 13 : 52) (opgedragen aan prof. dr H. J. Jager bij zijn zeventigste verjaardag)
- 14 1 Wat meer is de Opgewekte (Rom. 8 : 31-39)
- 14 17 Gods alwetendheid der vromen troost (Ps. 139)
- 14 25 Paulus voor Agrippa (Hand. 26 : 8)
- 14 33 Hitler en de Joden (Hand. 1)
- 14 49 Stromen levend water (Joh. 7 : 38, 39)
- 14 57 En de behoudenis is in niemand anders (Hand. 4 : 1-31)
- 14 289 Weest in geen ding bezorgd (Matth. 6 : 34)
- 14 301 Onze Vader die in de hemelen zijt. (Matth. 6 : 9, Luk. 11 : 2)
- Atten, G. van**
- 14 101 109 Uw wil geschiede (Hand. 21 : 14)
- 14 117 Soli Deo Gloria (Psalm 19)
- Bakker, C.**
- 14 385 Wat voor iemand is deze . . . (Matth. 8 : 27)
- Blokhuis, L W G.**
- 13 17 Volkomen verlossing (Gal. 1 : 4)
- 13 25 Geen ander Evangelie (Gal. 1 : 6, 7)
- 13 33 Een gelovige page dient een heidense koning (Dan. 1)
- 13 41 Gebed bij Sions puinhopen (Dan. 9 : 19)
- 13 49 Christus is alles voor zijn volk (Joh. 3 : 30)
- 13 57 Letter en Geest (2 Kor. 3 : 6)
- 13 73 Zij verkondigen het Evangelie (Hand. 5 : 42)
- Brink, G. v. d.**
- 13 153 De Kerk over de drempel (Hand. 10 en 11)
- 13 161 De zeloten (Hand. 13 : 38-52)
- 13 169 Gods gestrengheid (Hand. 13 : 46, 47)
- 13 181 Tevredenheid (1 Tim. 6 : 6-8; Filip. 4 : 11-14)
- Deursen, F. van**
- 13 105 113 121 Als een zuurdeeg (Matth. 13 : 13)
- Doornbos, M.**
- 14 157 Wie een goddeloze vrijspreekt (rechtvaardigt) (Spr. 17 : 15; Rom. 4 : 5)
- 14 165 De HERE heeft alles gemaakt voor zijn doel (Spr. 16 : 4)
- 14 172 Elke weg van een mens is recht (Spr. 21 : 2)
- 14 181 Rijken en armen (Spr. 22 : 2)
- Holwerda, K. B.**
- 14 65 77 89 93 Gods verdere „handelen” met het huis van Achab (2 Kon. 6 : 8-23)
- Janse, J. C.**
- 14 9 „onze hemelvaart” (1 Thess. 4 : 17)
- Janssen, G.**
- 13 2 Na het Heilig Avondmaal (Heb. 2 : 18)
- Keuning, J.**
- 13 337b Waken (Matth. 25 : 13)
- 13 349 353 Vaders en kinderen . . . en God (Luk. 1 : 17)
- 13 361 Nu jaagt de dood geen angst meer aan

jrg. bladz.

- (Heb 2 : 14, 15)
- 14 393 De stad van God en van de mensen (1) (Zacharia 8)
- Mooiweer, O.**
- 13 229 Knecht van omhoog (2 Kor. 12 : 9a)
- 14 125 Eénrichtingsverkeer (Matth. 11 : 28)
- 14 133 Hoe God Zijn volk aktiveert (Heb. 4 : 11)
- 14 141 Nu en straks (Rom. 8 : 18)
- 14 149 De laatste vijand heeft niet het laatste woord (1 Kor. 15 : 26)
- Postma, E. R.**
- 13 189 Boven aan de ladder: Dus loopjongen (Mark. 10 : 42, 43)
- 13 197 Wie ben ik? (Gen. 1)
- 13 205 De mens Gods beeld (Gen. 1)
- 13 213 Beeld Gods — Geen reproductie
- 13 221 Beeld Gods — Representatie
- 14 189 197 205 213 Na de vloed (Genesis)
- 14 221 229 De vier dieren van Daniël 7
- 14 237 Psalm 73
- 14 245 253 261 De twee beesten van Openbaring 13
- 14 345 353 369 377 De hel (vele tekstverwijzingen)
- 14 361 Verbond (Micha 6 : 1-8)
- Raven, W. J.**
- 13 65 Boksen met God (Jakob bij Jabbok) (Gen. 42 : 22-32)
- Smit, H.**
- 13 289 Bezorgdheid verboden! (Deut. 11 : 12; Filip. 4 : 6)
- 13 297 Niets meer te wensen hebben (Luk. 16 : 25)
- 13 309 De leeftocht voor de reis (Num. 13 : 16)
- 13 317 Babylonisch of Christelijk (Jes. 46 : 1-4)
- Venema, H.**
- 13 325 Hoewel Hij lankmoedig is over hen (Luk. 8 : 7)

KERKELIJK LEVEN

jrg. bladz.

- Amelink, H.**
- 14 143 Van de hoogmoed van de gerusten
- 14 222 Vergadering van kerken
- 14 239 Openheid?
- Bremmer, R. H.**
- 13 18 Prof. C. Veenhof: De man en zijn werk
- Brink, G v. d.**
- 14 255 Openingswoord op de vergaderingen van kerkeraden
- Dee, I.**
- 13 98 Opbouwvergadering 1969
- Groen, P.**
- 14 26 Geweigerde opheldering brengt opheldering (prof. Kamphuis in de Reformatie)
- 14 50 Kerkscheuring nu ook op Curacao
- 14 134 Enige „Dolerende” (Curacao)
- 14 135 Gedwongen afscheid van het Geref. Maatschappelijk Verbond
- Hulsteijn, J. F. van**
- 14 302 Het samenleven met elkaar als Kerken van onze Heer
- H. J. Jager**
- 13 339b In de bloemetjes gezet (dankwoord)
- Janse, J. C.**
- 14 126 Blijven bij het Woord
- 14 222 Vergadering van Kerken
- Janssen, G.**
- 13 58 66 74 82 90 De poort gesloten (P.S. Noord-Holland geweigerd)
- 13 106 114 Mogen verontrusten een vergadering beleggen (antwoord aan ds Bouma)
- 13 122 Wat is er aan de hand (antwoord aan ds Boersma)

jrg. bladz.

- 13 182 Aan de feiten recht doen (antwoord aan ds Veldman, ds van Dijk)
- 13 200 246 In de dagen van nieuwe bezinning
- 13 274 Tweeërlei reactie (op de reglementen van 1816)
- 13 282 Hoe het afliep (hereniging in 1869)
- 14 18 De grote misrekening (het wil niet rustig worden in de vrijg. kerken)
- 14 182 Een interessante kwestie (n.a.v. „meeste stemmen gelden)
- 14 238 246 254 De situatie (een geslagen breuk)
- 14 282 Leiden in last (het kerkverband)
- Kwast, H. J. v. d.**
- 13 130 Alles is immers het Uwe (1 Kor. 3 : 21)
- 13 138 Waarheid en eenheid
- 13 146 „De Katholieke normen”
- 13 154 Gemiste kansen
- 14 150 Verantwoording geweigerd.
- 14 247 262 Geen capitulatie maar vrede (nog een) antwoord aan prof. J. Kamphuis
- Meester, J.**
- 14 126 Over de kerkelijke situatie (een stem uit Zuid-Afrika)
- 14 190 198 206 Berkouwer en het tweede Vaticaan Concilie
- Mooiweer, O.**
- 13 338b Rondom een diep grijpend klassisbesluit (Enschede)
- Plooy, C. P.**
- 13 162 Kohlbrugge over een actuele kwestie (Schrift en belijdenis)
- 14 142 Wordt vervuld met den Geest
- Veenhof, C.**
- 13 3 10 26 34 42 De katholiciteit van Christendom en Kerk (1e art. in vorig jrg.)
- 13 198 Confessioneel spreken over de kerk
- 13 206 Ware en andere kerken
- 13 214 Het oordeel van Bavinck en Honig
- 13 222 Over de katholiciteit der kerk
- 13 230 Over een belijdenis - Kuyper
- 13 238 Over de belijdenis - Bavinck
- 14 42 De trieste balans (g.s. Hoogeveen)
- 14 167 „De Kerk” heeft weer eens „gesproken”
- 14 304 Weerlegging van de oordelen van de synode van Hoogeveen betreffende de kerken in Noord-Holland.
- 14 338 346 354 370 378 Over de eenheid der kerk
- 14 355 Bidstond voor de zending
- 14 362 „verzoning” door „zoening”
- 14 386 394 Een canadese les in kerkrechtelijk handelen
- Velema, K. J.**
- 14 330 Besluiten G.S. van Hoogeveen
- Venema, H.**
- 14 230 Bezinning
- Visee, G.**
- 13 170 188 De „verontrusten” in de Gereformeerde kerken (synodaal)
- 13 190 207 „In statu confessionis”
- 13 191 De kerk uitgelopen?
- 13 262 299 Spreken in tongen (1 Cor. 12-14)
- 13 275 Attestaties
- 13 290 Twee brieven (open avondmaalstafel)
- 13 290 Opgepast („de mond des Heren vragen”)
- 13 310 En nu: de belijdenis in de praktijk
- 13 310 uit Canada: van avondmaalsafel geweerd
- 13 318 Het brood der kerk
- 13 339c Een doopdienst
- 13 340 „U de leiding des Heiligen Geestes toe-biddend”
- 13 340 „De bijbel kennen we al”
- 13 354 362 - 14 9 De slag om de jeugd
- 14 66 102 „Theologie van de abortus”
- 14 86 „Theologie van de Revolutie”
- 14 94 Geen deel aan David
- 14 118 Prof. Kuitert's „anders gezegd”
- 14 118 Israël
- 14 118 Pornografie

jrg. bladz.

- 14 126 Beroep op het geweten een „samen de Waareheid zoeken”
 14 158 Correspondentie met buitenlandse kerken (n.a.v. een artikel van ds Van Dijk)
 14 166 Hernieuwd sabellianisme
 14 207 214 'n Balans van de vrijmaking
 14 263 De toelating tot het avondmaal
 14 303 De Chr. geref. kerken en wij
 14 319 Echte reformatie of schijn reformatie

Vonk, C.

- 13 298 312 Zo verkondigt de dood des Heren
 13 310 De vrije kerken

DIVERSE ARTIKELEN

jrg. bladz.

Aalbersberg, P.

- 13 6 Niet om elders macht en invloed te zoeken.
 13 135 Constructieve alternatieven
 14 69 Tussen zeggen en doen in
 14 339 Wat er zoal leeft (in onze kerken)

Amelink, H.

- 13 27 Van Prinses tot Grootmoeder — H.M. Koningin Juliana zestig jaar
 13 133 „Comité herdenking vrijmaking”
 14 36 Mei 1940 — Intocht Duitsers in Amsterdam
 14 37 Open brief aan mijn dochter
 14 161 169 De politiek vande vreemdelingen en bijwoners
 14 170 Reclassering
 14 224 Radicaal Evangelisch (bespreking Ontwerp Program van Actie 1971—1975 van de A.R.P.)
 14 243 Politieke praatjes
 14 278 De wereldhistorische betekenis van de 95 stellingen, voorrede van Doctor Martinus Luther over zijn „Uitbreiding van Paulus' brief aan de Galaten”
 14 290 „te berde” d.d. 18 juni 1965 (Prof. dr A. A van Ruler)

Berg, M R. v. d.

- 13 330b Inzake het kerkverband

Bogaard, H. L.

- 13 151 Uitgaven voor het geschiedonderwijs
 14 70 Afscheidswaarden van Eisenhower (januari 1961)
 14 79 Zuid-Vietnam: de strategische situatie in 1969
 14 89 98 Waarom China en Rusland botsen
 14 218 Leugen om bestwil; of wel: Hoe objectief wil de Rus zijn geschiedenis hebben
 14 249 Bij het overlijden van De Gaulle

Booij, G. E.

- 14 347 Taalkunde en zending
 14 374 Theologen over literatuur

Bremmer, R. H.

- 13 28 Verwachting?, n.a.v. „Herinnering en verwachting” door dr J. Bouma
 13 61 69 77 84 94 100 Op weg naar Jeruzalem — Reisbrief
 13 208 Antwoord aan ds P. Lok
 13 277 Herman Bavinck: theoloog-in-aanvechting
 13 291 G. C. Berkouwer: Theoloog „On The Crossroads”
 13 300 H. M. Kuitert: Vernieuwingstheoloog?
 13 346c Asjer la mizzaraka hoe: Doch niet van uw nageslacht is, (Over de doop van geadopteerde kinderen)
 14 307 315 323 De calvinistisch-orangistische traditie in de vaderlandse geschiedenis

Brink, G. v. d.

- 13 150 Feit of interpretatie (prof. Lever in „Waar blijven wij”)

Buwalda, D. W.

- 14 388 La plongeuse („De duikster”)

B.V.L.-er, Oud-

- 14 257 Over politiek gesproken

Bijz. correspondentie

- 13 134 Gewoonten in Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

Doornbos, K.

- 13 46 52 Een brief van ds Doornbos aan de classis Zaandam

jrg. bladz.

Ettema, M. G.

- 13 323 Oorlog en Vrede

Goossens, P. P.

- 14 356 Soemba — „Opleiding” tevens ontwikkelingshulp

Graaf, M. G. de

- 14 242 251 Huwelijk en gezin

Groen, P.

- 13 251 258 Curacao na 30 mei 1969
 13 342 Opheldering gegeven en opheldering gevraagd (antwoord aan prof. Kamp-huis)
 14 16 Nieuws uit Curacao (breuk in de kerk)

Holwerda, D.

- 14 58 66 78 Blijven in het Nieuwe Testament

Jager, H. J.

- 13 12 Waarheen? — „vrije” kerken
 13 45 Andere fundamente?
 13 68 Wat nu?
 13 99 116 140 194 203 227 240 255 De gemeenschap der heiligen
 13 155 163 Rondom m'n schorsing
 13 290 Oud en Nieuw
 13 305 Lankmoedigheid
 13 351 356 367/14 5 14 21 29 51 Verkiezen en verkiezing
 14 38 In gevangenschap
 14 60 71 95 Verkiezen en verkiezing in het Nieuwe Testament

Janse, J. C.

- 14 256 „Zij reikten elkaar de rechterhand der gemeenschap”

Janssen, G.

- 13 4 Volhardende oppositie tegen de belijdenis (disc. ds Goedhart)
 13 132 Vrijmaking of Wederkeer
 13 200 In dagen van nieuwe bezinning
 13 264 Niets nieuws onder de zon (n.a.v. kerkverband)
 13 339 Het kerkverband
 14 210 De toelating tot het Heilig Avondmaal
 14 371 381 Organisatie — geloof en het horizontaal denken

K., T.

- 14 201 Veilig (ps. 91 : 4a)

Klinken, L. van

- 14 171 177 184 194 203 Als goden sterven

Klijn, M. de

- 14 128 138 145 Siemon Wiesenthal: „De Zonnebloem”

Knol, J. G.

- 13 276 Het vierde gebod

Kooiman, J.; H. J. v. d Kwast; A. Sneep

- 13 37 Antwoord aan de Raad van de Geref. Kerk te Krommenie inzake het terugnemen van de handtekening onder de Open Brief

Kwast, H. J. v. d.

- 13 171 Iets over de „dertiger jaren”
 13 223 Het drama van Hoogeveen
 13 231 Het oordeel getoetst

Meer, F. v. d.

- 14 174 Francois Maurias

Meester, J.

- 13 29 Een weg naar hereniging?
 13 108 115 125 Veenhof over Bavinck
 14 105 Japan in 1970
 14 153 Emeritus ds H Veltman
 14 155 Unieke aanbidding (spec. nummer „In de Rechte Straat”)
 14 156 Een engelse ex-priester

Meulink, J.

- 13 11 Vierde formulier van enigheid
 13 21 Wat nu? — vrijgemaakte kerken
 13 93 Duidelijkheid — rondom O.B.; G.S. Amersfoort en Hoogeveen
 13 185 Het vierde formulier (een bepaalde opvatting over de vrijmaking)
 13 214 Uit de senaat gestoten (Jager en Veenhof)
 13 228 De Hoogeveense methode
 13 285 „De gekerkerde kerk”

Meijer, W.

- 13 365 Een merkwaardig vonnis (kerk van Zwolle)

jrg. blz.

Milo, D. W. L.

- 13 62 Onze meester
 13 117 Vacantie in buitenland
 13 126 131 Wat is een weggeworpen steen
 13 131 Leer en leven
 13 141 Genade? Bij de beesten af!
 13 147 Onze vriendschap
 13 157 Ramp en paniek (Ora et labora)
 13 165 Ramp zonder paniek
 13 174 Tophits en religiositeit
 13 186 193 Christelijke en maatschappelijke deugden
 13 202 De dokter in het bos
 13 209 Rode klapprozen
 13 216 226 Broeder bandrecorder
 13 225 Een belijdeniscatechisatie in de goede oude tijd
 13 233 239 Een belijdenisonderzoek in de goede oude tijd
 13 241 Genade en ere
 13 250 Prettige Kerstdagen
 13 254 Une Cantate de Noël (een Kerstcantate)
 13 313 Gert is vijf en zeuventig
 13 319 De Geest — gebotteld in oude zakken?
 13 327 Je buurman kan kreperen
 13 326a 357 Eerbied voor ons psalmwijzen!
 13 341 Een persoonlijke nieuwjaarswens
 13 350 Niets gedaan — toch schuldig
 13 364 Groots en tragisch — Bertrand Russell 1872-1970
 14 4 Bijna-volmaakte psalmzang
 14 13 De vrolijke accountant
 14 20 Men neme een huis
 14 28 Wat doet onze jeugd in de kerk
 14 34 Het geheime dorp
 14 45 Zingen bij beurte
 14 52 Shocking (minimum leeftijd 21 jaar)
 14 59 Kerkelijk slagwerk
 14 68 Rijke mensen zijn ook mensen
 14 80 Met verheffing van stem
 14 87 Vacantie
 14 96 Voor alle dingen: orde
 14 103 Vater Mueller
 14 111 Hoe bestaat het!
 14 119 Gewoon recht — ook voor rijke mensen
 14 130 Dialoogje
 14 136 Levenswijsheid met een glimlach (in memoriam br Groen, red.)
 14 138 En waarom geen bloemetje
 14 144 Milieu-hygiëne
 14 154 Een uur vasten
 14 160 De amsterdamsse wees-meisjes
 14 168 Stoute Jantjes
 14 176 Een heer is een vent — komma
 14 185 Ons astroloogje
 14 192 Het dier is uw vriend
 14 202 Zo'n baard
 14 208 Scherven van het ouderlijk huis
 14 217 Het concertwezen op drift
 14 223 Pentateuch
 14 232 241 Zindelijk spreken
 14 250 Een blijde moeder
 14 256 Net als anderen
 14 264 Veel drukte om niets
 14 274 Zingt de Heere een nieuw lied
 14 284 Tussen zeggen en doen
 14 292 De computer — moderne afgod
 14 305 De wekelijkse wetlezing
 14 312 Gezagsklimaat en onderneming
 14 322 Mitsgaders veel vee
 14 331 Het kloosterjuweel
 14 341 Abraham gezien
 14 348 Mag de liturgie gewijzigd worden
 14 358 Heeft de overheid een gezicht
 14 364 Slaap wel
 14 373 Geen organisatie — maar schoenen
 14 380 Ot en Sien: op de revolutie toer
 14 390 Ot en Sien: op de sextoor
 14 397 Ot en Sien: nog steed een toer

Milo, D. W. L. en E. Stamhuis

- 13 43 50 Openheid of geslotenheid van ons blad

Mulder, H. M.

- 13 164 170 184 191 Geschorst wegens staking en woordbreuk

Muys, A. P.

- 13 217 318 Dicio (zeggenschap)

Mooiweer, O.

- 13 224 De inzet van de ware religie (Heb. 11 : 6b)
 13 237 245 253 Maarten Luther — Gods instrument
 13 395 Wat geloven en belijden wij?

Nugteren, J.

- 13 61 Bij het overlijden van br R. Huizenga

Olthuis, James

- 14 112 120 Tweeslachtigheid is de sleutel (opm. over H. M. Kuitert's Schriftbeschouwing)